

Budakeszi a Budai-hegyek szívében, a 0 km kőtől mindössze 14 km-re fekszik. Pazar természeti kincsekkel rendelkezünk, a jó levegő és a szép táj sok kirándulót vonz.

Budakeszit, mint a képről is látható 3 oldalról erdő veszi körül. A Budai-hegység egyik legrégebb erdősége a budakeszi erdő. Főleg tölgy alkotja, de megtalálható a bükk, a gyertyán és a betelepített fenyő is. Kora tavasztól késő őszig gazdag vadvirágokban. Állat- és madárvilága még ma is elég gazdag. A Budai-hegység két 500 m feletti csúcsa is Budakeszi határában emelkedik: Buda irányába a János-hegy (527 m) az Erzsébet kilátóval, Telki felé a Nagy-Kopasz (559 m, legmagasabb csúcs) a Csergezán Pál kilátóval. A Budakeszi erdő a Budai-hegység legsűrűbb turistaút hálózatával rendelkezik. Közúton településünket a főváros felől csak egy szűk keresztmetszetű, a Budakeszi-hágón át vezető úton lehet megközelíteni. A hegyek koszorúja egyfelől előny, a közlekedés szempontjából napjaink legnagyobb problémáját okozzák. A belső gyűrűben elhelyezkedő agglomerációs településként megszennvedjük a reggel Budapestre, este pedig Budapestről áramló járműáradatot. Ezen a képen Buda felé tekintünk.

A második képen Budaörs felé nézünk. A gyönyörű környék már az őskortól letelepedésre sarkallta az embereket, no persze az akkoriban bőségesebb vízhalózat is szerepet játszott a letelepedésben. A neolitikumból, a bronzkorból, a kelták idejéből több település nyomait is feltárták a mai Budakeszi területén. Római kori emlékeket is több helyen találtak. A legjelentősebb lelet egy X. századból származó temető, melyben honfoglaló elődeink még a kereszténység felvétele előtti vallásuknak megfelelően temetkeztek.

Budakeszi neve természetesen a nyolcadik honfoglaló törzs nevéből ered. Keszi jelentése töredék, darab, de kés is. Középkorban Budakeszi helyén két ún. nemesi-jobbági ikertelepülés feküdt. A mai katolikus templom környékén Alkeszi, a mai település nyugati szélén pedig Felkeszi település állt. Alkeszi jobbágyfalu volt, Felkeszi nemesi település. Lakói nemesek voltak, sokszor ugyan csak maguk gazdálkodtak, de nem adóztak és kőből épült kúriának mondható házakban laktak. Voltak nagyon gazdag birtokosok is a faluban (Podmaniczkiak, Doboziak, Sárkány Ambrus, Kont Miklós) Felkeszi a 12. században vált külön Alkeszitől. Felkeszi Szűz Mária tiszteletére szentelt templomát 1350-ben említik iratok először, 1513-ban utoljára.

Alkeszi Szent György templomát 1267-ben említik először. 2000-ben tárták fel a mai templom mellett. A képen jól látszik az eltérő tájolása. Már a középkorban kétszer bővítették. Méreti arra utalnak, hogy Alkeszi nagy lélekszámú település lehetett. Budakeszi mai címerei is ezt a királyi alapítású legelső templomot ábrázolja. 1592-től Alkeszit már Budakeszikiént említik.

A török időkben lakatlanná vált, majd elenyésző Felkeszivel ellentétben Alkeszi szinte végig lakott település maradt. 1684-ben Buda visszafoglalásának 1. kísérletekor magyar lakosait kitelepítették, mivel hadászati felvonulási terület lett. 14 évig lakatlan maradt. A település a Zichy-család óbudai központú birtokához tartozott. Korábbi lakói valószínűleg azért nem tértek vissza, mert az új helyükről az új földesuruk nem engedte el őket, hiszen munkaerőhiány volt.

A Zichyek három hullámban németeket telepítettek be. 1698-ból való az 1. lista 22 telepes nevével. A mai plébániát 1699-ben alapították. Valószínűleg a meglévő házakat használták. A templomot is felújítják 1734-ben Havas Boldogasszony névre szentelték.

A képen az "Őseink emlékére" elnevezésű szobor látható. Budakeszi Német Önkormányzata és a Szépítő Egyesület állíttatta a 300 éve betelepített német lakosság tiszteletére. Józsa Bálint alkotása. 2014. augusztus 10-én avatták, a budakeszi búcsú napján.

A telepítések korából származik egy történet. Az első telepesek között érkeztek kétes elemek is, később megszabták, csak házasok jöhetnek, hiszen ők megbízhatóbbak, felelősségtudóbbak. A Dunán hajókon érkeztek német földről. Passauban kiszállították őket, regisztráció következett. A házasok mehettek csak tovább. Gyors házasságkötésre volt szükség. Egy sor fiút, egy sor lányt állítottak egymás mellé és összeadták őket, ahogy következtek. Az egyik sorban álló lány, mikor meglátta, milyen érdekes arcú fiú áll vele szemben, felsóhajtott, „tényleg ehhez a csúnyához kell férjhez mennem!” Ők lettek egy ma is létező jelentős budakeszi család alapítói.

A mai barokk templom Zichy Miklós né Berényi Erzsébet adományából 1761 és 1766 között épült fel. A középkori templom helyére, illetve helyett emelték. 1781. szeptember 9-én szentelték fel, szintén Havas Boldogasszony tiszteletére. A templom legértékesebb műemléke egy 18. századi szenvedő Krisztus-szobor, melyet a budakeszi német telepesek Würtenbergből hoztak magukkal. 1744-ben a 3. telepítési hullámban érkeztek innen telepesek.

Itt említem meg a német eredetű szokást, az úrnapi virágszőnyeg készí­ tés­ t. Több környező sváb településen szintén megtalálható ez a hagyomány. A kitelepítésig a Fő utca teljes szélességében díszítették a lakók a házaik előtti útszakaszt. A kommunizmus idején csak a templom körül készülhetett a színpompás virágszőnyeg, ma a Fő utca jelentős forgalma lehetetlenné teszi az eredeti útvonal helyreállítását.

Az 1739-es pestisjárványnak 358 áldozata volt Budakeszin, akiket a Kálvária-dombon és környékén temettek el. Az ő emlékükre emeltette később a falu lakossága az ún. Pestis Keresztet, a kápolnát és a 14 stációs keresztutat.

Az 1768-as falualaprajz még csak három keresztet ábrázol. A stációkat később állították, és legkésőbb, valószínűleg 1883-ban építették a későbarokk kápolnát. A stációk 1958-ban még álltak, de a 60-as évek végére elpusztultak. Széleskörű összefogással 1994. augusztus 20-ára helyreállították.

Budakeszi különlegessége, hogy két katolikus templomunk is van. Az erdőben található második templom az Angyalok királynéja névre szentelt makkosmáriai kegytemplom, zarándok hely.

Története a 18. századba nyúlik vissza. 1731-ben egy Traub János nevű legény a budakeszi határában fekvő szőlőkbe igyekezett. Egy útszéli tölgyfánál a szenvedő Krisztus arca jelent meg előtte. Traub később beteg lett. Csodás gyógyulása után egy Falconeri nevű olasz származású budai festőtől olajfestményt vásárolt, mely a Gyermekeit tápláló Szűzanyát ábrázolta. A képet az említett tölgyfára függesztette.

Hamarosan sokan kezdték látogatni ezt a helyet. A veszprémi püspök kivizsgáltatta az eseményeket és engedélyezte, hogy a szentképet nyilvános tiszteletben részesítsék. Először kis kápolna épült a Mária-kép fölé. Majd a Trinitárius szerzetesrend itt szép egytornyú templomot és egy kis kolostort épített 1768-ra. A templom a Trinitárius Rend gondozásában volt 1784-ig. Ekkor II. József feloszlatta a fogolykiváltó szerzetesek rendjét is, és a templomot bezáratta. Az épület, mely a barokk építészet egyik remeke volt, néhány évtized alatt rommá lett.

A búcsújáróhely neve eredetileg német kifejezés: Maria Eichel. Az Eichel szó kettős jelentésű, fordítható tölgynek vagy makknak. Eleinte Tölgyes Mária és makkos Mária fordítás is előfordult, a Makkos maradt fent.

Az első világháború alatt Miller József budakeszi plébános a templomromot az egyház számára visszavásárolta.

A második világháború előtt néhány évvel Szervita Rend papjai kezdtek újra szentmisét mondani a romokból összeállított kis kápolnában.

A hívek adományaiból és munkájából a szervita atyák néhány év alatt felépítették a jelenlegi templomot, melyet 1950-ben szenteltek fel. Újra elhelyezték a plébániatemplomban megőrzött fatörzset és kegyképet, a kegyoltár mögött illetve fölött.

Varga Lóránt "Kővel, kő nélkül" című történelmi darabját, mely a Makkosi templomtörténetét dolgozza fel 2015-ben neves színművészek és budakeszi polgárok játsszák el a Makkosmáriai templom kertjében, Lázár Csaba rendezésében.

Ezzel az előadással felelevenedni látszanak a háború előtti amatőr színjátszó hagyományok.

Bagolyvár

Budakeszi egyik legrégebbi épülete. 1788-ban tervezték, az ország egyik legrégebb sváb iskolája volt (fiúiskola).
Ma a Szent László Közösségi Háznak ad otthont.

Városháza

Az épület eredetileg a Zichy-grófok uradalmi épülete volt, 1788 körül tervezték. Az eredeti épületet feltehetően többször építették át. Egy ilyen átépítés alkalmával (1880 körül) alakították át község-házává, azóta ezen a helyen működik. Az 1911-es újjáépítés során került a homlokzatra A KÖZSÉGHÁZA felirat. 2011-ben alakult ki a mai formája, nemcsak felújították, hanem egy új épületszárnyal bővítették is.

Megőrzik a régi homlokzatot, az új épületrész hangulatában illeszkedik a régihez.

Nagy Sándor József Emlékház

1838-ban épült népi lakóház. Nagy Sándor József 48-as honvédtábornok e házban tartotta főhadiszállását 1849 májusában. 1898. március 15-én helyezték el először emléktáblát a házon. Koller Antal és neje Frankhauser Mária készítette. A Nagy Sándor József Gimnázium őrzi a tábornok emlékét. Diákjai minden évben színvonalas emlékműsort adnak az aradi vértanúk napján, október 6-án.

Az épület tipikus budakeszi sváb lakóháznak mondható. Jellemző a hosszú épület, több generációi is lakott a közös udvarban. A házakat kezdetben meszelték, később a mustár sárga lett a jellemző fehér oszlopdíszekkel, párkányokkal, az ablakokat belülről fehérre, kívülről zöldre festették.

Nyaralóházak

Egész más típust képviselnek a millennium idejétől épülő nyaraló és polgári lakóházak. A település az 1870-es évekig mezőgazdálkodásból, főként gyümölcs és szőlőtermelésből élt. Az 1870-es években az országos filoxérajárvány következtében kipusztulnak a szőlők, a megélhetés elveszett. A lakosság egy része a fővárosi millenniumi építkezéseken talál segéd munkásként lehetőséget, mások falusi turizmussal, panziózással kezdenek foglalkozni. Kedvelt üdülőhelynek számított Budakeszi a jó levegője miatt. A nyaralók 1-2 hónapig is itt tartózkodtak, a családfő innen járt a városba dolgozni. Sok vendéglő is működött ekkor a településen. Budakeszi hamar polgárosodott, amiben elvitathatatlan szerepe volt a főváros közelségének

A szanatóriumok építése is ekkora esik. Erőteljes iparosodás is kezdődik, 1930-ban a 60 féle szakmát művelnek, szívesen íratják a gyereket magyar nyelvű iskolába a továbbtanulási lehetőség miatt, 1920-ra a lakosság kétnyelvűvé válik. Sokan a népviseletet is levetik. A két világháború között pezsgő kulturális élet jellemezte, aminek egyik kimagasló csúcspontja volt az 1931-es élőszerplős passiójáték, melyről több országos újság is beszámolt.

Mezei Mária-ház

Mezei Mária ebben a Petőfi Sándor utcai házban élt 1950-től haláláig, 1983-ig. Az épület ma emlékház. 1988-ban a város utcát nevezett el Mezei Máriáról. A művésznő otthonát végrendeletében a községnek ajándékozta, mely múzeumként őrzi majd emlékét. A művésznő a budakeszi temetőben nyugszik

A Mezei Mária Emlékház jelenleg karbantartási munkálatok miatt zárva tart.

Évente októberben megrendezésre kerül a Mezei Mária Kulturális Emlékhét. A településen működő alapítványi művészeti iskola Mezei Mária nevét viseli.

A képen egy szobabelső és Mezei Mária portréja látható.

Református templom (A határainkon túli magyarok emléktemploma)

A török időkben Alkeszi régi templomát reformátusok használták 100 éven keresztül. Buda visszafoglalásakor a lakosságot kitelepítették, megszűnt a gyülekezet. 1939-ből vannak újra adatok református gyülekezetéről. A Fő u. és a Telki út sarkán áll az első kis templom (ma Kálvin terem néven gyülekezeti és kulturális rendezvények helyszíne), a harangláb és a lelkészlak.

1991-ben döntött a presbitérium új, nagyobb templom építéséről. A pályázat nyertese Basa Péter budakeszi építész. (A Csergezőn Pál kilátót is ő tervezte.)

Alapköletétel: 1996. augusztus 19. Tőkés László és Hegedűs Lóránt is itt volt.

1999. október 22-én szentelték.

Meghatározó anyagai: kő és fa. Református hagyományoknak megfelelő egyszerűség jellemzi.

A Fő utca felőli ívelt fal kedvező akusztikai hatást kelt, jó rálátást enged az emlékműre és a kereszteződésre.

Több kápolna, kereszt is áll Budakeszin, számos köztéri szobor is díszíti a települést, közülük csak néhányat említek.

A régebbiek közül az Ecce Homo szobor. A csaknem életnagyságú mészkőszobor a mai Gábor Áron utca 59. sz. házzal szemben, a 8/A sz. ház északkeleti sarkánál áll.

Kőtalapzatán felirat olvasható, mely készíttetőjének nevét és állításának idejét is elárulja. A Bechtold család állíttatta 1885-ben, készítőjét nem ismerjük. A szobrász Jézust ülő testhelyzetben ábrázolja, összekötött kezekkel. Jobb kezében vasból készített nádszál, fején töviskorona, vállán vörösre festett palást látható.

Erkel-szobor

Az Erkel családnak nyaralója volt a mai Erkel utcában. Erkel Ferenc többször is nyaralt Budakeszin.

A szobrot 1993-ban Erkel halálának 100. évfordulójára állíttatta a helyi MDF-szervezet és a Szépítő Egyesület.

Bíró János alkotása.

Emlékét az Erkel utca, az Erkel Ferenc Művelődési Központ, az évente megrendezett Erkel Napok őrzik. A múlt héten 29. alkalommal került megrendezésre ez a színvonalas komolyzenei programsorozat. Élénk a kulturális kapcsolat Gyulával, a zeneszerző szülővárosával.

Himnusz-szobor

Kölcsey Ferenc költeményét, a magyar nemzeti Himnuszt idéző, 2006 májusában felavatott alkotást V. Majzik Mária Magyar Örökség-díjas, Prima-díjas képzőművész készítette.

A márványból, mészkőből és bronzból készült szoborkompozíció közepén egy isten alak látható, ezt veszi körül sugaras alakban a vers szövege. A 4 méter magas domborművet 9 méteres szélességben 21 harang egészíti ki, amelyeken megszólaltatható a Himnusz. Az emlékmű elkészítéséhez szükséges pénzt adományokból gyűjtötték össze. A szobron számtalan szimbólum található.

Részlet a szoborról.

V. Majzik Mária Budakeszin él. A budakeszi metodista gyülekezet felkérte a művésznőt, hogy az épülő templomuk belső díszítését készítse el, egyben felajánlották az altemplomot a művésznő életmű kiállításának bemutatására. 2012-ben szentelték fel a templomot.

Ezen a képen a művésznő mutatja be a templomot a könyvtárunk túrázó csoportjának.

Nagy Gáspár-szobor

Budakeszi legújabb szobra, 2017. január 7-én avatták a költő halálának 10. évfordulóján.

Oláh Katalin szobrász alkotása.

A helyi Jobb Kor Polgári Egyesület kezdeményezte és valósította meg a szobor felállítását.

Nagy Gáspár Kossuth-díjas költőnk Budakeszin élt 23 éven át, haláláig.

A városi könyvtár 2008 májusában vette fel Nagy Gáspár nevét. A képen egy héttel az avatás után a túrázóinkkal látogattuk meg a szobrot.

Budakeszt legtöbbször a Korányi Szanatóriumról vagy a Vadasparkról ismerik. Valóban kiemelkedőek a természeti értékeink, a Vadasparkon kívül érdemes megnézni a Budakeszi Arborétumot és a mamut fenyőket.

Mamut fenyők

Kulturális, közösségi rendezvényeinket is érdemes meglátogatni. Az Erkel Napokat, a Mezei Mária Napokat már említettem. 22. alkalommal került megrendezésre tavaly a Családi Nap Fesztivál, ahol a hagyományos főzőverseny mellett, repülőgép bemutatóval és fellépőkkel, játszóházakkal várjuk a látogatókat.

A Német Önkormányzat 3. alkalommal rendezte meg a Sváb Disznótort, a gasztronómiai versenyen a hazai csapatokon kívül több település is részt vett. A kulináris élményeken túl egész napos kulturális programok várják az érdeklődőket.

Most a legutóbbi majálisról láthattok képet, mely szintén több éves hagyományra tekint vissza. Idén először új helyszínen, a művelődési központ mellett átadott téren.

Itt mondok el néhány adatot a mai Budakesziről: közel 14 ezren lakunk itt. Szerencsére sok gyerek él Budakeszin, néhány éve Budakeszi, gyermekköztársaság szlogent is használtuk. 2 bölcsőde, 3 óvoda, 1 általános iskola, 2 gimnázium (az állami NSJG és az egyházi fenntartású Prohászka Ottokár Katolikus Gimnázium) és zeneiskola működik a városban.

Budakeszi 2000 óta város, 2013 óta járási központ.

A könyvtárról

Budakeszin is az 1800-as évek második feléig vezethetők vissza a könyvtári élet gyökerei. Ekkortól kezdenek működni a különböző egyesületek könyvtárai, olvasókörei.

A polgári egyesületi művelődési formák megszűnte után 1951-ben a Pest Megyei Körzeti Könyvtár a budai járás területén több könyvtárat létesített, köztük Budakeszin is. A 700 kötetet a kultúrház egyik termében helyezték el. Ennek az épületnek a helyén állt a régi kultúrház. A kezdetektől szorosan együtt élünk a mindenkori művelődési intézménnyel.

A mai korszerű könyvtári szolgáltatás alapjainak megteremtése Pongor Istvánnéhoz, a mindenki által ismert, tisztelt Márta nénihez kötődik. 1963-1983 között 20 évig dolgozott a könyvtárban, nyugdíjba vonulása után is sokáig vállalt ügyeletet. Márta néni 91 éves, jó egészségnek örvend. Meghívtuk a mai rendezvényre, de nem merte vállalni, hogy eljöjjön.

1973-ban tűz ütött ki az épületben, életveszélyessé vált, hanyatatott időszak kezdődött a könyvtár életében. Szünetelt a kölcsönzés, csak a letéti helyeken lehetett könyvtári szolgáltatáshoz jutni. A könyvállomány különböző könyvek tárolására nem mindig alkalmas helyekre került.

1981. április 30-án adták át ezt az épületet, ahol most is vagyunk. Zárójelben jegyzem meg: Az elmúlt 36 év alatt alaposan kinőttük, lelaktuk az épületet. Szeretnénk egy újat, korszerűbbet, de ugyanakkor a szívünkhöz is nőtt a hosszú évek során. A városvezetése évek óta keresi a lehetőséget a helyzet megoldására.

1983-1987 között dr. Bartos Éva vezette könyvtárunkat. Az OSZK KMK szakmai műhelyéből hozta el tapasztalatait a budakeszi könyvtár falai közé. Hamarosan összeállt az új szakembergárda, fontos eredmény volt az állomány rendbe tétele a hányattatás évei után. Pályázatokon állománygyarapításra nyert el forrásokat. Ekkor létesült a korszerű zenei állomány. Ekkor készült az első könyvtárhasználati ismertető, amely ma is korszerűnek számít. (Ha valamit kihagytam, Éva majd kiegészíti.)

1987-ben az addig olvasószolgálatot teljesítő Nagy Ferenc vette át a könyvtár vezetését. A fiatalabb kollégáknak mondom, hogy ő az a Nagy Ferenc, akiről a fiatal könyvtárosoknak szóló díjat elnevezte az Egyesület. Feri folytatta a zenei állomány fejlesztését a jelentős CD-gyűjteménnyel. Megváltozott a könyvtár neve, Budakeszi Könyvtár és Információs Szolgálat névvel jelezni kívánta, hogy a könyvtárban a hagyományos szolgáltatások mellett a korszerű technológiákra alapozott tájékoztatás is egyre nagyobb hangsúlyt kap. 1991-től az új testület nagyobb beszerzési keretet biztosított az állomány korszerűsítésére néhány évig. Feri vezetésével ismerkedtünk meg a számítógéppel. Több éves felkészülés után, adatbázis feltöltés után, az új technológiák folyamatos bővítése után, 1998-tól minden könyvtári folyamatot számítógéppel végzünk. Feri idejében működött a könyvtárban a 1988-tól 1995-ig a magyar Videotex szolgáltatás, melyhez a budakeszi könyvtár elsőként csatlakozott a magyar könyvtárak közül információszolgáltatóként is.

1998-2013 között Béresné Dávid Magdolna vezette az intézményt. Magdi rengeteg nyertes pályázattal segítette az állománygyarapítást, az új szolgáltatások bevezetését. Ekkor sikerült a régi külső raktárunkat egy jobbra cserélni, ahol már nem penészesedtek a könyvek. Egyre több rendezvényt kezdtünk rendezni, az olvasók nagy meglegedésére. Az infokommunikációs technikai fejlődés miatt szükségessé vált a könyvtári szoftver cseréje, a megyei példát követve váltottunk a Sziklára. Magdi kezdeményezésére vette fel könyvtárunk Nagy Gáspár nevét 2008 májusában.

Elérkeztük a mához. Mi, mai budakeszi könyvtárosok igyekszünk elődeink példáját követve a jó hagyományokat őrizni, és megfelelni az új kihívásoknak is. A közösségi térre válás útjára azt hiszem már régen ráléptünk, hiszen évek óta működik 3 szinte már önszerveződő klubunk. Azon igyekszünk, hogy egyre jobb legyen Budakeszin könyvtártagnak lenni.

Köszönöm a figyelmet!

A képeket készítették: Erdődi Krisztina, Salamon László, Tőkés Ágnes,
a Budakeszi Hírmondó munkatársai és sokan mások

